

Reichardt, G.:

A SZOVJET SZAKIRODALOM FORDÍTÁSÁNAK
GAZDASÁGOSSÁGA

Az alábbi előadás a Deutsche Gesellschaft für Dokumentation (Német Dokumentációs Társaság) 1958. október 6-án Köln-Deutz-ban tartott 10. évi közgyűlésén hangzott el. Bevezetőül rövid történeti áttekintést ad az előadó az egyes népek közötti tudományos kapcsolatok fejlődéséről és a tudományos tájékoztatás nemzetközi méretű problémáiról.

A német tudományos élet háború utáni helyzetével foglalkozva megállapítja, hogy a nemzetközi színvonal elérése érdekében nem elégséges az angol nyelvű szakirodalom figyelemmel-kísérése; meg kell ismerni a Szovjetunió, a népi demokráciák, Kína és a többi ázsiai ország tudományos eredményeit is. Ezekben az országokban elért eredmények megismerése - ami a tudósok további kutatásainak előfeltétele - a nyelvismeret híján nagy akadályokba ütközik.

A német tudósok és műszaki emberek általában csak az angol - kevés kivétellel a francia - nyelvet ismerik. A nyelvi érdeklődés azonban eddig nyugati irányú volt. Ezért azután érthető, hogy az orosz nyelvet a nyugati országokban alig értik. Az Unesco vizsgálatai szerint ^{1/} Angliában és az Egyesült Államokban a természettudósok és műszakiak két százaléka, Németországban három százaléka tud csak oroszul. Ez magyarázza, hogy olyan kis mértékben használják fel a szovjet szakirodalmat és kutatási eredményeket.

A szputnyikok, vagy a TU 104 és TU 114-es sugárhajtású repülőgépekkel kapcsolatos szovjet irodalom mellett egyre többen szeretnék megismerni az egyéb természettudományi és műszaki területek szovjet szakirodalmát is. Az, hogy kutatóink nem ismerik a szovjet folyóiratokban már közzétett eredményeket, azzal a veszéllyel jár, hogy pénzt és időt fektetnek költséges vizsgálatokba és hosszadalmas kísérletekbe és a végén derül ki, hogy a problémát már megoldották, sőt közölték is valamelyik szovjet folyóiratban. Nemcsak elképzelhető, hanem éppenséggel elő is fordult, hogy a fordítások hiánya és az ezzel kapcsolatos tájékozatlanság miatt már felfedezett dolgokat fáradságos munkával újra fel kellett fedezni.

A fordítás rendkívül kényelmes módja a pénz és idő megtakarításának, bizonyos tekintetben a külföldről szakirodalom formájában felvett kamatmentes kölcsön, amelyet még vissza sem kell fizetni, sem viszontszolgáltatásra nem kötelez. A külföldi szakkönyvek vásárlására, folyóiratok előfizetésére fordított pénz azonban csak akkor térül vissza teljes egészében, ha ezt az irodalmat feltárjuk és ezzel a fordítás és egyéb felhasználás számára hozzáférhetővé tesszük. A lefordított anyag

1/ Scientific and technical translating and other aspects of the language problem. Paris, 1957.

esetében már csak olvasási energiára van szükség; gyakorlati haszna azonban - vagyis egy-egy kutatási területen elért eredmények megismerése - igen nagy lehet. Az így megtakarított potenciális szellemi erőt más munkára lehet felhasználni.

A SZOVJETUNIÓBAN MEGOLDOTTÁK A PROBLÉMÁT

Előljáróban a Szovjetunió és az Egyesült Államok példáján mutatjuk be, hogy a fordítás ma a tudományos munka nélkülözhetetlen segédeszköze és a szellemi tevékenység ésszerűsítésének egyik fontos formája.

A Szovjetunió 1953-ban létrehozta a Tudományos Akadémia mellett működő Összszövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézetet,^{2/} amely a több mint 80 országból származó, 41 nyelven megjelenő teljes nemzetközi természettudományi és műszaki irodalmat figyeli. Évenként 10 000 folyóiratból 2300 tudományos dolgozóval és 1200 főfoglalkozású munkatárssal készített referátumokat, a "Referativnűj Žurnal" c. referálólapban, amely az egyes szakterületek szerint 17 sorozatban jelenik meg. Egyidejűleg hetenként megjelenő gyors-tájékoztatót is adnak ki 36 különböző sorozatban, amelyek a nemzetközi irodalomból fordításokat és kivonatokat közölnek.

Ezenkívül a Külföldi Irodalom Állami Könyvtára kiadja a külföldi folyóiratok cikkeinek szakjegyzékét; ez 1950-51 óta a német, angol, amerikai, francia és olasz folyóiratok cikkeinek oroszra fordított címeit regisztrálja.

A Szovjetunióban az angol nyelvről való fordításra fordítógépeket használnak, amelyek kielégítő módon működnek és kétes esetekben akár több fordítást is készítenek.

Ebből kitűnik, hogy a Szovjetunióban a fordítás problémáját úgy látszik megoldották, tehát a gazdaságosság problémája sem vita tárgya, mivel az állam maga elismeri a fordítás jelentőségét, hasznát, gazdaságosságát azért, hogy finanszírozza ezeket a vállalkozásokat.

Hasonló a helyzet a kelet-berlini és lipcsei kiadókkal is. A fordítás-szükségletet felveszik az évi termelési tervbe, amit a Művelődésügyi Minisztérium hagy jóvá. Minthogy népi tulajdonban lévő, tehát állami kiadókról van szó, a fordítások költsége az állami költségvetésben szerepel. Ezeket a fordításokat - az intézetek és az üzemek nem-publikált fordításaival együtt - központilag tartja nyilván az egykori Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur (Tudományos Bibliográfiai Központ), a jelenlegi Institut für Dokumentation der Deutschen Akademie der Wissenschaften (Német Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézete).

A fordítások bibliográfiáját szintén egy kelet-német állami intézmény, a Deutsche Staatsbibliothek állítja össze. Tehát mindenütt állami pénzek állanak a fordítói vállalkozások rendelkezésére.

2/ Vö. a Könyvtári Figyelő 1959. 5. számában a 14-23. oldalakon közölt cikkel.

MI A HELYZET A TÖKÉS ORSZÁGOKBAN?

A nyugati országokban mások a gazdasági és pénzügyi viszonyok, bár 1945 után ott is hamarosan elismerték az oroszról való fordítás gazdaságosságát és szükségességét. Ez országok gazdasági szerkezetének megfelelően először több kisebb-nagyobb magán- és állami fordítói iroda alakult, amelyek az idők folyamán egészen különböző mértékben növekedtek; a legnagyobb és leghatékonyabb intézetek, mint központi fordítói irodák vagy fordítás-nyilvántartó intézmények, beépültek az állam tudományos szervezetébe. Felismerve, hogy a fejlődés attól függ, milyen gyorsan realizálódnak a tudományos eredmények a gazdasági életben, angol, francia és amerikai hatóságok és könyvtárak saját feladatuknak tekintették, hogy országuk tudósai számára a szovjet szakirodalmat lefordítsák. A könyvtárakban és dokumentációs központokban külön osztályok alakultak a feladat végzésére.

A könyvtárak, állami központi intézmények, magánvállalkozások és tudományos társaságok az állami költségvetésre, vagy valamely alapítványra támaszkodva, egymással versengenek abban, hogy fordításokat készítsenek, közreadjanak és jegyzékeket, listákat, bibliográfiákat állítsanak össze az elkészült fordításokról, hogy lehetővé tegyék a szovjet irodalom felhasználását.

Egyesült Államok

Az Egyesült Államokban különösen nagy jelentőségű, hogy akadt négy magánvállalkozó, akik 1949 óta egyre növekvő arányokban teljes szovjet folyóiratok angol nyelvű fordítását adják ki. 1952-ben két ilyen folyóirat jelent meg, 1956-ban már husz, 1957-ben negyven; a következő években ez a szám 80-ra fog növekedni. Ezenkívül számos, szovjet folyóiratokban megjelent referátum fordítását is közlik.

Az amerikai intézmények árkalkulációját azt mutatják, hogy a fordítások gazdaságosságát nagyon is tekintetbe veszik. Ugy látszik, hogy a szakfolyóiratok teljes fordítása olcsóbb, mint ha az anyagból tudományos szakemberekkel bizonyos válogatást végeztetnének. Az előállítási költségek jöllehet növelik a kiadásokat - a tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy a vállalkozás így rentábilis. Mert eltekintve attól a nagy haszontól, ami ebből először és elsősorban az amerikai, angol nyelvű világra háramlik, tény az, hogy a lefordított folyóiratok 800 előfizetőjükkel fenn tartják magukat; sőt a kémiai folyóiratoknak már több mint 800 előfizetője van. Két éve a National Science Foundation (NSF - Nemzeti Tudományos Alap) koordinálja a szovjet folyóiratok fordítási munkáit; azóta tervszerűen növekszik a lefordított folyóiratok száma. Amióta az NSF vette kezébe az irányítást, a lefordított folyóiratok előfizetési árai - a Springer-féle Zentralblatt-okéhoz viszonyítva - általában elfogadhatók. Legújabb értesülések szerint maga az amerikai kormány, a Department of Commerce vette át a fordítási munka megszervezését.

Anglia

and Industrial Research (DSIR - Tudományos és Ipari Kutatási osztály) fejt ki e téren jelentős munkát. A DSIR az egész szovjet természettudományi és műszaki irodalom központi könyvtárává fog kifejlődni és a többszáz folyóiratból, valamint egyéb szovjet publikációkból készült fordítások felhasználásáról is gondoskodik.

Valamennyi Nagybritanniában készült publikált és nem-publikált fordítást az Aslib (Association of Special Libraries and Information Bureaux) tartja nyilván. A szakkönyvtáraknak, üzemi és intézeti könyvtáraknak ez az egyesülése tagjainak jelentései alapján kartotékokat épített ki a szakfordítókról és tájékoztatást ad minden Angliában készült fordításról.

A fordítások jelentőségének, főleg azonban gazdaságos voltának az elismerését az mutatja, hogy az egész brit Commonwealth-re kiterjedő fordítás-nyilvántartási központ működik a British Commonwealth Scientific Office keretében. Ez a központ 1951 óta valamennyi Kanadában, Indiában, Dél-Afrikában, Új-Zealandban és Ausztráliában készült fordítás címét a Commonwealth Index of Unpublished Scientific and Technical Translations című kiadványban teszi közzé. Ez a központi katalógus 1958-ban 30 000, mindenféle nyelvből és szakterületről készült fordítás címét öleli fel.

Hasonló országos fordítói és fordítás-nyilvántartási központok vannak Kanadában és Hollandiában, melyek együttműködnek az iparral, a dokumentációs és tudományos társaságokkal.

Franciaország

Franciaországban a Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS) keretében működő Centre de Documentation vette át a fordítások központi nyilvántartásának, gyűjtésének funkcióját, havonta kiadja a fordítások jegyzékét és folyamatosan közli a folyóiratok lefordított tartalomjegyzékét.

Franciaországban gazdasági okokból általában amellet a megoldás mellett döntöttek, hogy a kutatók kérésére készítenek egyes fordításokat. 1958-ban azonban megkezdtek az első, teljes egészében franciára fordított szovjet geológiai folyóirat kiadását.

A Centre de Documentation, mely annak idején nagy előállítási költségekre hivatkozva egész folyóiratok lefordítása ellen emelt szót, most új tervet készített, amely szerint valamennyi, a Centre de Documentationban meglévő szovjet folyóiratról hanglezemre felvett nyersfordítást készítenének. Meglepő ezeknek a fordításoknak az ára; 12 előfizető esetén 12 franciára fordított oldalért 50 márkát számítanak, ugyanennyi oldalért 100 előfizető esetén csak 1,50 márkát. A szovjet referálólapokból elsősorban a kínai és más keleti nyelven írt munkákról készült orosz referátumokat fordítanak le francia nyelvre.

Az ilyen fordítás előnye a rendkívül alacsony ár. Az ellenük felhozható érvek kézenfekvők: az egzakt tudományos szövegek nyers-fordítása tele lesz tévedésekkel, sőt értelmetlenségekkel és csak azt lehet belőle megállapítani, hogy a cikk az illető kutatót érdekli-e. Amennyiben a közleményt használni tudja, kénytelen lesz pontosabb fordítást ké

gatással pótolja - nem fogja furcsának találni ezt a megoldást.

x
x x

Éppen a fordítások előállításának a gazdasági problémái és ennek a fordított irodalomnak végeredményben az iparra és a gazdasági életre gyakorolt hatása indította a párisi Organization for European Economic Co-operation-t (OECE-Európai Gazdasági Együttműködés Szervezete), hogy tagállamainak szakértőit három ülésre hívja össze, ahol a szovjet irodalom beszerzésének, feldolgozásának és fordításának a módszerét, valamint a fordítói tevékenység koordinálását vitatták meg. De az együttműködés néhány kezdeti lépésén, néhány javaslaton és ajánlaton nem jutottak túl, mert az egybegyűltek országuknak talán legértelmesebb szakértői, de nem képviselik okvetlenül államuk mértékadó köreit.

A nemzetközi helyzetnek e rövid áttekintése után megállapíthatjuk, hogy a Szovjetunióban nincsenek a fordításnak gazdaságossági problémái, mivel ott mintegy 10 000 külföldi folyóiratot egyszerűen lefordítanak. A nyugati országokban sok meg gondolást és vitát hallhatunk a fordítási munka gazdaságosságáról és racionális módszereiről és a fordítások különféle formáival találkozunk: monográfiák lefordításával, felkérésre készült egyes cikkek-, egy témára vonatkozó cikkgyűjtemények fordításaival és végül teljes egészében lefordított folyóiratokkal. Vannak a fordításokat gyűjtő központok, a fordítókról és a fordításokról készült nyilvántartások és bibliográfiák.

NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG

A Német Szövetségi Köztársaságban, úgy látszik, nem jutunk túl a gazdaságosság latolgatásán; szinte úgy tűnik, mintha csak a gazdaságosság problémáját ismer-nénk - fordítások nélkül. Látszólag annak az álokoskodásnak estünk áldozatul, hogy mivel - szörványos esetektől eltekintve - nincsenek fordítások, tehát érdeklődés sincs irántuk. S mivel nincs érdeklődés, nincs is szükségünk fordításra. Ezen a területen teljesen Kelet-Berlintől és Lipcsétől, Londontól és Washingtontól függünk.

A Szövetségi Köztársaságban ugyanis az a helyzet, hogy a Szovjetunió természet-tudományi és műszaki irodalmát, főképpen a Deutsche Forschungsgemeinschaft (Német Kutatási Munkaközösség) támogatásával, jelentős mennyiségben szerzik be, de hiány-szik ennek az irodalomnak a dokumentálása és lefordítása.

Pillanatnyilag tehát nem a beszerzés, hanem a feltárás és fordítás kérdése a nagyobb és nehezebb probléma. Vannak ugyan említésre méltó kezdeményezések, de ezek a fordítások ismeretlenül, kiadatlanul, rejtve maradnak az üzemi és intézeti könyvtárakban.

Három intézmény ilyen irányú munkája aránylag áttekinthető.

Ezek: 1/ Medizinische Abteilung des Osteuropa-Instituts der Freien Universi-tät Berlin (A berlini Szabad-Nyitett Kelet-európai Intézetének Orvosi Osztálya), amely gyűjti a Szovjetunió orvosi irodalmát és fordításokat is készít;

2/ Bundesforschung: A Könyvtári Folyóirat digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban, 2016-ban. t. in Reinbek bei Ham-

3/ Astronomische Recheninstitut in Heidelberg (Heidelberg-i Asztronómiai Intézet), amely a Szovjetunió asztronómiai irodalmát dolgozza fel.

Hiányzik a szervezethez

De hiába jelölnék ki egyes intézményeket a szovjet természettudományi és műszaki irónalom lefordítására, ha azok, nem látva a Szövetségi Köztársaságban a szovjet szakirodalommal kapcsolatos lehetőségeket, szervezetlenül dolgoznak, hibásan és keveset fordítanak és még ez is csak egy szűk kör számára hozzáférhető. Ezért azután a sokrétű és specializált természettudományos témák zöme és szinte a teljes szovjet műszaki irónalom kiesik a látókörünkből. Meg kell állapítani, hogy az angolok és az amerikaiak által teljes egészében lefordított szovjet folyóiratok sem elegendők. Hiányoznak a konferenciákról szóló beszámolók és a kutatási jelentések fordításai; pedig az egyes kutatóknak saját szűkebb kutatási témájuk szempontjából ezekre is szükségük van.

Nincs meg tehát annak a lehetősége, hogy rendszeresen és átfogóan tanulmányozhassunk valamely szovjet tudományos témát, újítást, különleges módszert vagy műszaki tökéletesítést, mivel nem ismerjük a vonatkozó irodalmat és hiányoznak a kívánt témához a fordítások.

A szervezethez ezt a hiányt nemcsak az a megfontolás magyarázza, mely szerint a fordítások előállításai nem kifizetődő, vagy hogy nincs elég piacuk. Sajnos, nemcsak egyszerűen technikai hiányosságról van itt szó.

A kutatók igénylik a fordításokat

Igaz, vannak még nehézségek az eredeti irónalom beszerzésében is. De ezeket lényegesen csökkenteni lehet a szovjet könyvtárakkal való jó cserekapcsolatok útján. A nyelvi és írásbeli nehézségeket sem szeretném túlértékelni. Jó szakfordítás számá-
ra jó szakfordítót találni: erre is mindig meg kell hogy legyen a lehetőség a Szövetségi Köztársaságban.

Komolyabban kell venni azt a tényt, hogy a tudósoknak a szovjet szakirodalom iránti igénye az egyes tudományágakon belül voltaképpen nagyon különböző.

Annál nagyobbra kell értékelni viszont azt a tényt, hogy számos professzornak megküldött körkérés alapján a fordítások kérdésében a legnagyobb egyetértést lehetett tapasztalni és olyan nyilatkozatok hangzottak el, miszerint a kutatóknak több fordítást kell rendelkezésére bocsátani.

Az iparban működő tudósok már régóta és könnyebben hozzájuthatnak fordításokhoz. A gyakorlati élet tudósainak egyre inkább arra kell törekedniök, hogy átfogó képet kapjanak valamely szakterületre, tárgyra vagy módszerre vonatkozó nemzetközi eredményekről, már csak a szabadalmazás miatt is. Az elmúlt évben azonban a főiskolai kutatók is egyre inkább arra a meggyőződésre jutottak, hogy szakterületük szovjet irodalmát le kell fordítani. Ez pedig fontos esemény, mégpedig nemcsak a könyvtáros szempontjából, akinek állománygyarapítási munkáját a tényleges igényekhez kell szabni.

A rendelkezésre álló fordítások elégtelenek

Ideje felismernünk, hogy az eddig felhasznált angol és amerikai lapok, amelyekre az esetek legnagyobb részében ráhagyatkoztunk, sem elégségesek, mert egyáltalán nem olyan nemzetközilek, mint ahogy maguk állítják, mivel a szovjet irodalomnak csak elenyésző kis részét veszik tekintetbe. A Mezsudnaronodnaja Kniga-nak - amelynek fiókjai vannak minden országban - a minden nyelvre lefordított előzetes könyvkiadói jelentései a megjelent szovjet irodalomnak csak 8-10 %-át tartalmazzák, a fizikai és kémiai referálólapok a megjelent szovjet irodalomnak kevesebb mint 25 %-át. Vegyük hozzá, hogy a "Chemisches Zentralblatt" az irodalomról legalább egy, de igen gyakran csak két év múlva ad értesítést. És a Springer Verlag orvosi referálólappal a kevés szovjet munkát csak üres címként közlik, referátum nélkül. Ezzel szemben a Biological Abstracts, a szovjet biológiai referálólappal való megbeszélés alapján, 1958-tól kezdve a szovjet referátumokat még a szovjet referálólapban való megjelenésük előtt megkapja és a szovjet biológia, orvostudomány és biokémia területén elért eredményekről kellő terjedelemben és gyorsasággal tud hírt adni.

A szovjet természettudományi és műszaki irodalom tájékoztatási központjának létrehozása

A fő oka azonban annak, hogy a Szövetségi Köztársaságban hiány van fordításokban, abban keresendő, hogy nincs olyan szervezetünk, amely a szükségletet és az igényeket szabályozná, amely mint minden fordításokkal kapcsolatos tájékoztatás központja, a fordítási munkát koordináló intézmény és mint az összes bel- és külföldi fordítások gyűjtőhelye racionálisan megoldaná ezt az egész kérdés-komplexumot. A Deutsche Forschungsgemeinschaft ezt a meglehetősen kialakulatlan helyzetet felismerte és ennek ellenére - jobban mondva épp e hiányosságok miatt - a szovjet természettudományi és műszaki irodalom dokumentálásáról és főleg fordításáról több megbeszélést szervezett. A Forschungsgemeinschaft Könyvtári Bizottsága az Alkalmazott Tudományok Kutatási Bizottsága és a Kelet-kutató Bizottság különféle vizsgálatokat és felméréseket végzett a kérdéssel kapcsolatban; ennek eredményeképpen a Deutsche Forschungsgemeinschaft azt a véleményt szögezte le, hogy létre kell hozni a szovjet természettudományi és műszaki irodalom tájékoztatási központját. A központ feladata volna, hogy különösen a publikált és nem-publikált belföldi és nyugati fordításokról és referátumokról, a fordítások folyamatos bejelentésével, felébressze az igényt a szovjet irodalom iránt és lehetővé tegye felhasználását. További feladata volna, hogy a fordítással foglalkozó szétforgóanélódott erőket összefogja és ezzel kiküszöbölje a haszontalan és költséges párhuzamos munkákat, - hogy megteremtse a gyors, nélkülözhetetlen kapcsolatot a tudósok és a fordító, valamint dokumentációs szervek között. A központ hatékonyságát és gazdaságosságát csak fokozná, ha sikerülne a fordításokban való kínálatot a nemzetközi piacon a helyes irányba, az olvasók felé irányítani. A fordítás gazdaságilag akkor a leghatékonyabb, ha egyenesen ahhoz a szakemberhez juttatják el, akitől feltehető, hogy érdeklődik iránta. Feltétlenül keresni kell azokat az utakat, módokat, amelyek olyan szervezetet hoznak létre, mely a meglévő nyomtatott, valamint a nem-publikált AKönyvtári Egyetértés digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban felhasználásához ve-

Nélkülözhetetlen az állami támogatás

Könnyebb azonban beszélni és írni a fordítás gazdaságosságáról, mint a mértékadó köröket a tennivalók pártfogására és támogatására megnyerni. "Videant consules ne quid respublica detrimenti capiat." (Vigyázzanak a konzulok, nehogy a köztársaságot valami baj érje.) A fordítás gazdaságossági problémái megoldódhatnának, vagyis a szükséges fordításokat valamely e célból létrehozott intézmény határidőre készíthetné, ha - a megértő és a mértékadó személyek ugyanazok az emberek lennének. A makulatura, az ócskavas és mindenféle hulladékanyag gyűjtésének gazdaságosságát senki sem vonja kétségbe. Miért vonakodnak elismerni a fordítás gazdaságosságát és hasznát? Vagy talán kétséges még valaki előtt az iskolaügy, a főiskola és általában az egész oktatásügy jelentősége és gazdaságossága?

A fordítói tevékenység teljesen hasonló olyan tudományos módszerhez, amely az ismereteket megtermékenyíti és ezért az oktatás módszereivel rokon. A fordítás gazdaságossága nagyon hasonlít a tanítás és oktatás gazdaságosságához.

Kielégítő megoldást csak a tudományos fordítói tevékenység állami támogatásával lehet elérni. Mert a tudományos fordításnak is az a feladata, ami a magasabb tudományos munkának: a megismerés és a megtermékenyítés! És ezt a feladatot valamely tudományos mű jó lefordítása kétségkívül elvégzi. Filológiai szempontból a fordítói munka tudományos voltát teljességgel elismerik, mivel egy matematikai, természettudományi vagy műszaki munka lefordítása közben a szakmai nyelvet is alaposan kell ismerni - azt a szaknyelvet, melynek szókincse már alig van kapcsolatban a mindennapi nyelvvel és a legtöbb szótárból teljesen hiányzik.

Meg kell tanulni oroszul

Ezért az orosz nyelvet is egyre nagyobb mértékben kell tanítani közép- és főiskolákon. Továbbá természettudósok és mérnökök számára orosz nyelvtanfolyamokat kell rendezni a főiskolákon. Itt arra kell törekedni, hogy a fiatal fizikusokat, kémikusokat vagy gépészmérnököket bevezessük területük szakmai nyelvébe.

Talán egy nem is távoli jövőben a drága fordítói gépek beszerzésére is gondolni lehet, ha gazdaságosan és racionálisan, vagyis takarékosan, nagyobb fáradtság nélkül igen nagy anyagot akarunk lefordítani.

Elsősorban azonban nem pénzösszegek megszavazásáról van itt szó, hanem szervezési és szervezeti problémákról, s mindenekelőtt és végső fokon a szakmunkaerők és az utánpótlás racionális és gazdaságos felhasználásáról. Az anyag, a szovjet folyóiratok és monográfiák ugyanis nagyrészt megvannak a tudományos könyvtárakban és a legtöbb esetben előteremthetők. Hiányzik azonban az a szellemi munka, amivel ezt az anyagot és a bennük közölt eredményeket saját kutató terveinkbe be lehetne illeszteni. Hiányzik a fordítói tevékenység, amely az idegen nyelvű irodalom gazdaságos felhasználását lehetővé tenné. Hiányzik a szervezet, amely a fordításoknak nagyobb hatóságokat biztosítana.

"Jó fordítással általában igen messzire juthatunk"

Ezért csak abban lehet reménykedni, hogy az állami szervek, társadalmi, tudományos és oktatási intézmények meg fogják érteni a fordítások gazdaságosságának kérdését és megszervezik a hazai és külföldi fordítások nyilvántartását. Mert csak a fordítás ügyének megszervezése biztosítja a fordítások leggazdaságosabb felhasználását és csak így nyerhetünk áttekintést mindazokról a szakterületekről, amelyek híjjával vannak fordításoknak. A felelős intézményeknek szívükön kell viselniök, hogy minden egyes kutató hozzájusson szaktudománya világirodalmához, - hogy leküzdve a nyelvi akadályokat, könnyebben és gyorsabban, tehát gazdaságosabban elérhesse célját. Miért ne emlékeztethetnénk a legfőbb állami szerveket a fordítói munkának azokra a hatalmas teljesítményeire, amelyek révén HOMEROS és SHAKESPEARE, Lev TOLSTOJ vagy a kínai lira hozzáférhetővé vált számunkra? Miért ne emlékeznénk azokra az egyszerű szavakra, amelyeket GOETHE 1825. ján. 10-én ECKERMANN-hoz intézett: "nem lehet tagadni, hogy jó fordítással általában igen messzire juthatunk."^{3/}

Mindezeknek azonban csak akkor van értelme, ha a fordításokat fel is használjuk. Nem a költségeket és a felhasználást tekintetbe nem vevő, öncélú termelés érdekében emelek szót. A munkának, a szellemi munkának, tehát a fordítói munkának sem lehet természetesen az összegyűjtés és megőrzés a célja és értelme. Kérdés azonban, hogy a különböző irányból tulterhelt és a szakirodalom özönében fuldokló tudósok és kutatók egyáltalában képesek-e azt a többletet befogadni, amit az irodalomnak ez az újabb rétege, a szovjet szakirodalom fordítása jelent. A kérdésre megnyugtató feleletet adnak azok a mainzi, dortmundi, stuttgarti, freiburgi, müncheni, braunschweigi tudósok, akik a szovjet szakirodalom lefordítását nemcsak szükségesnek, hanem sürgősnek is tartják.

Eredeti cím: Die Ökonomie der Übersetzung.

Megjelent: Nachrichten für Dokumentation. 10.Jg. 1959. 1.no. 14-20.p.

OSzK.ford.sz.: 2053.